

บทที่ ๕

การพัฒนาส่วนของการแปลงคำ

ในการเขียนหนังสือราชการนั้น บางครั้งผู้จัดทำได้รับมอบหมายให้จัดทำถึงบุคคลหนึ่งแต่เมื่อถึงเวลาใช้งานจริงอาจมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก ต้องส่งหนังสือให้กับบุคคลอื่น ซึ่งถ้าหากว่าเป็นบุคคลในระดับเดียวกันซึ่งใช้คำต่างๆ เหมือนกันในการจัดทำหนังสือใหม่ก็เพียงแก้ไขชื่อ ตำแหน่ง และชื่อหน่วยงานเท่านั้น แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนเป็นบุคคลที่อยู่คนละระดับ ซึ่งจะต้องใช้คำต่างๆ ที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้ผู้จัดทำต้องเสียเวลามากในการจัดทำใหม่ทั้งหมด

ได้มีการรวบรวมวิธีการเขียนคำในตำแหน่งต่างๆ ภายในหนังสือราชการสำหรับบุคคลต่างระดับกัน โดยรูปแบบเหล่านี้สามารถนำมาบันทึกลงในระบบคอมพิวเตอร์และให้โปรแกรมทำการเปลี่ยนคำตามระดับได้ ก็จะทำให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ใช้ รูปแบบของการใช้คำในตำแหน่งต่างๆ ภายในหนังสือราชการเป็นดังนี้

การใช้คำในหนังสือติดต่อราชการ

๑. การเขียนคำขึ้นต้น

ใช้ตามฐานะของผู้รับหนังสือตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ คือ

(๑) หนังสือถึงพระบรมวงศานุวงศ์

ใช้คำขึ้นต้นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณดังแสดงใน

ตาราง ๕.๑ นี้

ผู้รับหนังสือ	คำขึ้นต้น
(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อมข้าพระพุทธเจ้า (ออกชื่อเจ้าของหนังสือ) ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท
(๒) สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อมข้าพระพุทธเจ้า (ออกชื่อเจ้าของหนังสือ) ขอพระราชทานพระราชวโรกาสกราบบังคมทูล ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท
(๓) สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช (สยามมกุฎราชกุมาร) สมเด็จพระบรมราชกุมารี	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล(ออกพระนาม).....ทราบฝ่าพระบาท
(๔) สมเด็จพระเจ้าฟ้า	ขอพระราชทานกราบทูล(ออกพระนาม).....ทราบฝ่าพระบาท
(๕) พระบรมวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูล(ออกพระนาม).....ทราบฝ่าพระบาท
(๖) พระเจ้าวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม) พระอนุวงศ์ ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่ทรงกรม)	กราบทูล(ออกพระนาม).....ทราบฝ่าพระบาท
(๗) พระอนุวงศ์ ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม)	ทูล(ออกพระนาม).....ทราบฝ่าพระบาท
(๘) พระอนุวงศ์ ชั้นหม่อมเจ้า	ทูล(ออกพระนาม).....

ตาราง ๕ ๑ แสดงถึงการใช้คำขึ้นต้นสำหรับหนังสือถึงพระบรมวงศานุวงศ์

(๒) หนังสือถึงพระภิกษุ

ใช้คำขึ้นต้นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณดังแสดงในตาราง ๕ ๒ นี้

ผู้รับหนังสือ	คำขึ้นต้น
(๑) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ขอประทานกราบทูล(ออกพระนาม).....
(๒) สมเด็จพระสังฆราช	กราบทูล
(๓) สมเด็จพระราชาคณะ รองสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ และพระภิกษุสงฆ์ทั่วไป	นมัสการ.....

ตาราง ๕ ๒ แสดงถึงการใช้คำขึ้นต้นสำหรับหนังสือถึงพระภิกษุ

(๓) หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษ

หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษดังต่อไปนี้ ใช้คำขึ้นต้นว่า "กราบเรียน" คือ

- ประธานองคมนตรี
- นายกรัฐมนตรี
- ประธานวุฒิสภา
- ประธานผู้แทนราษฎร
- ประธานศาลฎีกา

(๔) หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งอื่นหรือบุคคลอื่น

หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งอื่นนอกจากที่กล่าวในข้อ (๓) และถึงบุคคลอื่นนอกจากที่กล่าวในข้อ (๑) และข้อ (๒) ใช้คำขึ้นต้นว่า "เรียน" เหมือนกันหมด

๒. การใช้คำสรรพนาม

คำสรรพนามที่ใช้แทนเจ้าของหนังสือและผู้รับหนังสือ ใช้ดังนี้

(๑) หนังสือถึงพระบรมวงศานุวงศ์

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ กำหนดให้ใช้คำว่าสรรพนาม แทนเจ้าของหนังสือและผู้รับหนังสือ ดังแสดงในตาราง ๕.๓

หนังสือถึง	คำสรรพนามแทน เจ้าของหนังสือ	คำสรรพนามแทน ผู้รับหนังสือ
(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
(๒) สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
(๓) สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช (สยามมกุฎราชกุมาร) สมเด็จพระบรมราชกุมารี	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าละอองพระบาท
(๔) สมเด็จพระเจ้าฟ้า พระบรมวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้า	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าพระบาท
(๕) พระเจ้าวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม) พระอนุวงศ์ ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่ทรงกรม)	(ชาย)เกล้ากระหม่อม (หญิง)เกล้ากระหม่อมฉัน	ฝ่าพระบาท
(๖) พระอนุวงศ์ ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม) พระอนุวงศ์ ชั้นหม่อมเจ้า	(ชาย) กระหม่อม (หญิง) กระหม่อมฉัน	ฝ่าพระบาท

ตาราง ๕.๓ แสดงการใช้คำสรรพนามสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์

(๒) หนังสือถึงพระภิกษุ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ กำหนดให้ใช้คำสรรพนามแทนเจ้าของหนังสือและผู้รับหนังสือ ดังแสดงในตาราง ๕.๔

หนังสือถึง	คำสรรพนามแทน เจ้าของหนังสือ	คำสรรพนามแทน ผู้รับหนังสือ
(๑) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าพระบาท
(๒) สมเด็จพระสังฆราช	(ชาย) เกลักระหม่อม (หญิง) เกลักระหม่อมฉัน	ฝ่าพระบาท
(๓) สมเด็จพระราชาคณะ รองสมเด็จพระราชาคณะ	(ชาย) กระผม (หญิง) ดิฉัน	พระคุณเจ้า
(๔) พระราชาคณะ	(ชาย) กระผม (หญิง) ดิฉัน	พระคุณท่าน
(๕) พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป	(ชาย) ผม (หญิง) ดิฉัน	ท่าน

ตาราง ๕.๔ แสดงการใช้สรรพนามสำหรับพระภิกษุ

(๓) หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษ

ผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษ ได้แก่

- ประธานองคมนตรี
- นายกรัฐมนตรี
- ประธานวุฒิสภา
- ประธานสภาผู้แทนราษฎร
- ประธานศาลฎีกา
- รัฐบุรุษ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ให้ใช้คำสรรพนามแทนเจ้าของหนังสือว่า "ข้าพเจ้า" หรือ "กระผม" หรือ "ผม" (ชาย) หรือ "ดิฉัน" หรือ "ข้าพเจ้า" (หญิง) และแทนผู้รับหนังสือว่า "ท่าน"

(๔) หนังสือถึงหัวหน้าส่วนราชการ หรือหัวหน้าหน่วยงาน
ถ้าเป็นหนังสือจากบุคคล ใช้คำสรรพนามแทนเจ้าของหนังสือว่า "ข้าพเจ้า" หรือ "กระผม"
หรือ "ผม" (ชาย) หรือ "ข้าพเจ้า" หรือ "ดิฉัน" (หญิง) หรือไม่ก็ละไว้ในฐานที่เข้าใจ

(๕) หนังสือถึงบุคคลธรรมดาทั่วไป
หนังสือถึงบุคคลธรรมดาทั่วไปให้ใช้คำสรรพนามแทนเจ้าของหนังสือว่า "ข้าพเจ้า" "กระผม"
หรือ "ผม" (ชาย) และ "ข้าพเจ้า" หรือ "ดิฉัน" (หญิง) ใช้สรรพนามแทนผู้รับหนังสือว่า
"ท่าน"

๓. การเขียนคำลงท้าย

"คำลงท้าย" ของหนังสือภายนอก ใช้ตามฐานะของผู้รับหนังสือตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ซึ่งสรุปได้ว่า โดยทั่วไปใช้คำว่า "ขอ แสดงความนับถือ" เว้นแต่

(๑) หนังสือถึงพระบรมวงศานุวงศ์

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ให้ใช้ "คำลงท้าย" สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ ดังแสดงในตาราง ๕.๕

ผู้รับหนังสือ	คำลงท้าย
(๑) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า...(ลงชื่อ)...(หรือจะเอาคำว่า ขอเดชะ มาไว้ท้ายชื่อเจ้าของหนังสือก็ได้)
(๒) สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า...(ลงชื่อ)...(หรือจะเอาคำว่า ขอเดชะ มาไว้ท้ายชื่อเจ้าของหนังสือก็ได้)
(๓) สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช (สยามมกุฎราชกุมาร) สมเด็จพระบรมราชกุมารี	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า...(ลงชื่อ)....
(๔) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า...(ลงชื่อ)....
(๕) พระบรมวงศ์ ชั้นพระองค์เจ้า	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า...(ลงชื่อ)....
(๖) พระเจ้าวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม) พระอนุวงศ์ ชั้นพระวรวงศ์เธอ	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
(๗) พระอนุวงศ์ ชั้นหม่อมเจ้า	แล้วแต่จะโปรด

ตาราง ๕.๕ แสดงการใช้คำลงท้ายสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์

(๒) หนังสือถึงพระภิกษุสงฆ์

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ให้ใช้ "คำลงท้าย" สำหรับ พระภิกษุ ดัง
แสดงในตาราง ๕.๖

ผู้รับหนังสือ	คำลงท้าย
(๑) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
(๒) สมเด็จพระสังฆราช	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
(๓) สมเด็จพระราชาคณะ รองสมเด็จพระราชาคณะ	ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง
(๔) พระราชาคณะ	ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง
(๕) พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป	ขอนมัสการด้วยความเคารพ

ตาราง ๕.๖ แสดงการใช้คำลงท้ายสำหรับพระภิกษุ

(๓) หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษ

หนังสือถึงผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นพิเศษ คือ ประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานวุฒิสภา ประธานผู้แทนราษฎร ประธานศาลฎีกา และรัฐบุรุษ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสารบรรณ ให้ใช้ “คำลงท้าย” ว่า “ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง”

หมายเหตุ

- (๑) ผู้ที่เชิญกระแสรบมราชโองการไปยังผู้ใด ไม่ต้องใช้คำลงท้ายในหนังสือนี้
- (๒) คำที่ใช้ในหนังสือถึงพระบรมราชวงศ์ และพระภิกษุ ให้ใช้คำราชาศัพท์ หรือถ้อยคำสุภาพ ซึ่งเป็นไปตามขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือตามที่ทางราชการกำหนด
- (๓) ในกรณีที่มีหนังสือถึงผู้รับระบุเฉพาะตำแหน่ง ให้ใช้คำขึ้นต้น สรรพนาม คำลงท้ายในหนังสือราชการและคำที่ใช้ในการเจ้าหน้าที่ของ ตามตำแหน่ง